

חסד ואמת

פרשת לך לך

א. "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ אֲנִי אֵל טַיְדֵי הַתְּהִלָּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים"

"אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו 'התהלך לפני והיה תמים' אחזתו רעדה, אמר: שמא יש בי דבר מגונה! כיון שאמר לו 'ואתנה בריתי ביני ובינך', נתקררה דעתו" (נדרים, לב). יש להתבונן מדוע אברהם אבינו חשש כל כך כששמע מפי ה': 'התהלך לפני והיה תמים', איזו תביעה טמונה בדברים אלו, עד ש"אחזתו רעד". כמו כן יש לתת את הדעת, כיצד אם כן נתקררה דעתו מיד כשציווהו ה' על מצוות המילה. משמע, כי במצווה זו טמונה הסיבה לסילוק הפחד והרעדה. ישנם כינויים מיוחדים המבטאים את מעלת הצדיקים, כל אחד כפי תוקף מעלתו. כך למשל השם "צדיק" מורה על גבורה ביחס לעבירות התועבה וגילוי עריות. נפש אדם המתוקנת ובלתי פגומה בחטאים אלה, זוכה לתואר שיהא נקרא בשם "צדיק" (ולכן מצינו אצל יוסף שעמד בניסיון אשת פוטיפר שזכה לכינוי הנצחי "יוסף הצדיק"). לעומת זאת, השם "תמים" מורה על תיקון הנשמה בעוון עבודה-זרה; כאשר מוסר נפשו לגמרי לרשותו של הקב"ה בתמימות, אזי נשלמה נשמתו ונקרא בשם "תמים". לכן, כשאמר לו הקב"ה, בשפה שיש עמה ציווי ואזהרה: "התהלך לפני והיה תמים" חשש אברהם שאולי קיימת עדיין איזו שהיא תביעה עליו בעניין חטא "עבודה-זרה", זו היא הרעדה אשר אחזתו עם שמיעת דבר ה'. למרות שכבר מסר עצמו לכבשן האש, ופרסם שמו של הקב"ה בכל מקום ומקום, והיה ראש וראשון למאמינים באחדות השם, חרף כל הנסיונות שנעמדו לו בדרכו, ועמד בהם בגבורה, אף על פי כן חשב עתה בלבו: 'שמא יש בי דבר מגונה?!'. אך מיד שאמר לו הקב"ה בהמשך הדברים: 'וְאֶתְנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ', נוכח להבין כי ה' מתכוון בזה לצוותו על מצוות ברית המילה, לחתום אות בגופו שיהיה ניכר כי הוא עבד ה', כאשר האמירה 'התהלך לפני והיה תמים' אינה אלא דברי הקדמה לקראת הציווי הזה של חתימת אות בגופו, שבזה מורה ומבטא כי כל כולו יהיה מסור באות ברית להקב"ה - אכן מיד עם שמוע הדברים האלה נתקררה דעתו. ואדרבה, עתה זכה לדעת עד כמה רואה ה' את הרחקתו המופלגת מכל הקשור לחטא עבודה-זרה, ופגם במסירות ובאמונה אליו יתברך, והנה הקב"ה דווקא מצווה עליו למול את עצמו ואת זרעו אחריו. בדרך אחרת אפשר לבאר במה מקבילה מצוות ברית מילה, לתיקון חטא-עבודה-זרה: עובדי העבודה זרה באים בטענה נושנת: אם אין הקב"ה חפץ בקיום העבודה זרה, למה אין הוא מבערה ומשחיתה מן העולם! אולם התשובה היא, שכך הוא רצון ה', שדווקא האדם - הוא זה שיבטלה, ולא ה' יתברך בעצמו, בדרך זו מגיעים הדברים לידי תיקונם השלם. זהו בעצם הכלל והיסוד המלווה את על עובדי ה', שאין להן לחשב חשבונם של עולם, אלא לעמוד לשירות ה' ולעשות רצונו בכל לב ונפש. השורש לאותה סוג טענה שייכת באמת גם ביחס למצוות ברית-מילה: מדוע נברא האדם עם עורלה, ולא נברא לכתחילה מהול? אך גם על כך באה אותה תשובה: אדרבה לשם כך נברא האדם בלתי מושלם, כדי שהאדם בעצמו יתקן וישלים את גופו, כמצוות השם.

ב. "אֵל תִּירָא אֲבָרָם אֲנִי מִן לֶךְ שְׂכָרְךָ הֲרִבָּה מְאֹד"

הקב"ה מבטיח למקיימי מצוותיו לשלם להם שכר כגמולם הטוב. עם זאת ידועים דברי חז"ל (קידושין, לט) כי "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" - בעולם-הזה אין קבלת שכר על קיום המצוות. אלא: היום לעשותם, ומחר לקבל שכרם!. לכאורה מתעוררת מיד קושיה, הלא נצטוונו בתורה: 'ביומו תתן שכרו', המעביד חייב לשלם את שכר הפועל באותו יום, ללא שום דיחוי, והיאך דוחה כביכול השי"ת מאתנו את תשלום שכר המצוות? אכן התירוץ טמון בפסק שנפסק להלכה (שו"ע חושן-משפט שלט, א), אשר אדם השוכר פועלים ע"י שליח, אינו מחויב במצוות "ביומו תתן שכרו". אם כן, מאחר שעם ישראל קיבלו עליהם את התורה והמצוות ע"י משה רבינו, שליח ה', שוב אין כאן גדר של איסור "הלנת שכר". אמנם לפי האמור, כל זה נכון ביחס לכל תרי"ג המצוות, אולם ישנם שני ציוויים שיצאו מן הכלל - אלה הם שתי הדברות הראשונות מעשרת הדברות: 'אנכי ה' אלקיך' ו'לא יהיה לך אלהים אחרים' - אותן שמעו ישראל "מפי הגבורה", מפי הקב"ה עצמו. הכוונה היא למצוות האמונה, ואיסור עבודה-זרה. ולאמור לעיל, במצוות מיוחדות אלו שוב תקף הכלל שאין מלינים עליו את השכר, ובהכרח שעליהם אנו זוכים לקבל את השכר המובטח גם בעולם-הזה. דבר זה מרומז בפסוק שלפנינו: "אֵל-תִּירָא אֲבָרָם" כיצד יהיו זרעך מתקיימים בעולם-הזה, למרות שלא יקבלו כאן שכר המצוות, אך "אֲנִי מִן לֶךְ שְׂכָרְךָ הֲרִבָּה מְאֹד" - הדיבור הראשון מצוות 'אנכי ה' אלקיך' מגן לך, מכוח קיום דיברות אלו שנאמרו על ידי מפי הגבורה, "שְׂכָרְךָ הֲרִבָּה מְאֹד" - על כך יקבלו שכרם בעולם-הזה, ולא סתם שכר, אלא 'הרבה מאוד'.

חכמת חיים

א. "אהבת הבריות מונעת אבדון"

ב. "קל לבנות עיר מחורבותיה מאשר אמון שנהרס"

ג. "מתוך האהבה יחיה בשלום עם כולם"

לעילוי נשמת אסתר (סטלה) בת שמחה

אמן